

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE

7. března 2006

VĚC YASSAR HUSSAIN

(Rozsudek ve věci Yassar Hussain v. Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva – Čtvrtá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci J. Casadevall, předseda, Sir Nicolas Bratza, M. Pellonpää, R. Maruste, K. Traja, L. Mijovičová, J. Šikuta a dále M. O’Boyle, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 14. února 2006 vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ má svůj počátek ve stížnosti (č. 8866/04) proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku předložené Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) panem Yassarem Hussainem dne 1. března 2004.

2. Stěžovatel byl zastoupen M. Bromleyem z Lichfield Reynolds, advokátní kanceláře ze Stoke-on-Trent. Vláda Spojeného království (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zmocněncem J. Graingerem z Ministerstva zahraničních věcí Commonwealthu, Londýn.

3. Dne 16. února 2005 Soud rozhodl postoupit stížnost Vládě. Na základě čl. 29 § 3 Úmluvy Soud rozhodl posoudit meritum stížnosti současně s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

4. Stěžovatel se narodil v roce 1981 a žije ve městě Stoke on Trent.

5. Dne 14. května 2002 byl stěžovatel zatčen pro podezření, že zastrašuje svědky. Během rekoalice byl mezi více osobami stěžovatel pozitivně identifikován jednou ze dvou svědkyň. Stěžovatel tvrdí, že tato svědkyně ve své původní výpovědi na policii přiznala, že je závislá na heroinu a že je inherentně nespolehlivou svědkyní. Stěžovatel byl poté obviněn z toho, že se pětkrát dopustil jednání směřujícího a zaměřeného na porušení řádného běhu veřejné spravedlnosti.

6. Dne 2. srpna 2002 stěžovatel prohlásil, že je nevinný, a řízení bylo dne 7. října 2002 odročeno a postoupeno Korunnímu soudu ve Stoke on Trent. Tohoto dne však byli všichni soudci zaneprázdněni, takže řízení bylo nařízeno na 3. února 2003. Druhého dne řízení se svědkyně, která předtím stěžovatele identifikovala, k soudu nedostavila, takže řízení muselo být přerušeno. Při odročeném řízení dne 15. září 2003 zástupce Koruny oslovil soud následovně:

„Když byla tato záležitost nařízena k jednání v únoru, L. se jej zúčastnila prvního dne. Nebyla vyzvána, aby svědčila, a dalšího dne pak nepřišla. To samozřejmě vyvolalo určité obavy. Domnívám se, že lze právem říci v různých stadiích celého případu, že se přestala prostě o věc zajímat.

L. policistům naznačila, když ji nedávno kontaktovali, že se jí nechce svědčit. Dnes se k soudu dostavila a s dovolením svého učeného přítele jsem měl možnost sedět vedle ní a promluvit s ní.

Vaše ctihodnosti, pravdou je, že L. nechce svědčit. Má k tomu osobní důvody, které nechci před soudem odhalovat. Má nového přítele a odstěhovala se. Velmi usiluje o to, aby záležitosti spojené s tímto případem už měla za sebou. Přesvědčila policisty, kteří s ní včera hovořili, a přesvědčila osoby, které mi dávají pokyny, že v souvislosti s dnešním řízením jí nikdo nevyhrožoval. L. trvá na tom, že ji stěžovatel nekontaktoval a že ji ani nekontaktovaly jiné osoby jeho jménem. S ohledem na povahu těchto tvrzení si nejsme jisti, že by L. měla být nucena k tomu, aby v tomto případě svědčila.

Vaše ctihodnosti, byla zde velká diskuse a my jsme zaujali stanovisko, že bez jejího svědectví se nedá prostě postoupit dále. Navrhují, aby důkazní řízení již nepokračovalo. Musí následovat rozsudek.“

7. Stěžovatel byl řádně zproštěn obvinění. Žádost o nařízení náhrady stěžovatelových výdajů odmítl soudce těmito slovy:

„Žádost o nařízení se zamítá. V soudních spisech jsou jasné důkazy. Koruna dospěla k názoru, že nebude svědkyni nutit, i když jsou zde v této věci přesvědčivé důkazy. Jde o obezřetnost, kterou bohužel nehodlám ve vašem zájmu porušit.“

8. Pokus stěžovatele o odvolání byl zmařen dne 14. listopadu 2003, jelikož: „Aby bylo možné proti nařízení stejně jako proti rozsudku se odvolat, musí být toto nařízení spojeno s rozsudkem. Jelikož k nařízení o náhradu nákladů obviněného dochází pouze v případech, kdy je strana obžaloby neúspěšná, nemůže být vynesena rozsudek a nemůže být podáno odvolání k trestnímu kolegiu odvolacího soudu.“

II. Relevantní vnitrostátní právo a praxe

9. Ustanovení § 16 odst. 2 písm. b) zákona o stíhání trestných činů z roku 1985 (dále jen „zákon z roku 1985“) stanoví, že:

„Pokud probíhá řízení proti osobě na základě obžaloby a tato osoba je zproštěna viny ve všech bodech obžaloby, může Korunní soud vydat nařízení o výdajích ve prospěch obžalovaného.“

10. Pokyn pro praxi (Trestný čin: Výdaje obhajoby)/1999/1 WLR 1832, který byl platný v době řízení se stěžovatelem, stanovil, že:

„Pokud proti osobě neprobíhá řízení pro trestný čin, z něhož byla obžalována nebo odeslána k vyššímu soudu nebo zproštěna obžaloby ve všech jejích bodech, může soud vydat nařízení o výdajích obhajoby. Takovéto nařízení má být normálně vydáno nezávisle na tom, bylo-li vydáno nařízení o nákladech inter partes, pokud neexistují pozitivní důvody pro to, aby se tak nestalo, jako například v případě, kdy vlastní jednání obžalovaného vyvolalo vůči němu podezření a přivedlo obžalobu k myšlence, že případ je proti obžalovanému silnější, než je tomu ve skutečnosti.“

11. Jak bylo uvedeno výše, není u odvolacího soudu žádné odvolání proti zamítnutí žádosti o vydání nařízení o výdajích obhajoby.

12. Na základě ustanovení § 29 odst. 3 zákona o Nejvyšším soudu z roku 1981 nemůže Vrchní soud vykonávat svou pravomoc soudního přezkumu v záležitostech Korunního soudu týkajících se „procesu o obžalobě“.

13. Argument, že inkorporace Úmluvy do práva Spojeného království vyžaduje opravný prostředek proti zamítnutí žádosti o nařízení o výdajích obhajoby, byl odmítnut v případě R (Shields) v. Liverpool Crown Court /2001/ EWHC Admin 90, v němž soudce odvolacího soudu Brook prohlásil, že:

„... pokud a dokud Parlament nerozhodne o odstranění anomálie, že obžalovaný zproštěný viny nemá právo odvolání proti zamítnutí žádosti o nařízení o výdajích obhajoby, jakkoli může být takovéto zamítnutí nespravedlivé, nebude mít obhajoba právo na základě Úmluvy napadnout jeho rozhodnutí před anglickým soudem, takže musí jít do Štrasburku, přeje-li si uplatnit toto právo, jehož se marně domáhala před Správním soudem.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 2 Úmluvy

14. Stěžovatel si stěžoval na to, že soudcův komentář při zamítnutí žádosti o nařízení o výdajích obhajoby byl neslučitelný s článkem 6 § 2 Úmluvy, který zní takto:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

15. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasila.

A. Přípustnost

16. Soud nalézá, že tato stížnost není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále poznamenává, že stížnost není nepřípustná ze žádných jiných důvodů. Proto musí být stížnost prohlášena za přípustnou.

B. Meritum věci

17. Vláda uvedla, že poznámky vyslovené soudcem nepřisuzovaly stěžovateli vinu ani výslovně, ani jasným náznakem a že v podstatě nebyly rozhodnutím o vině.

18. Stěžovatel uvedl, že soudcův komentář, mírně řečeno, byl vyslovením podezření ohledně stěžovatele po konečném zproštění viny. Stěžovatel dodal, že jedna ze svědkyň, která zprvu tvrdila, že stěžovatele viděla nejméně desetkrát, jej při rekognici mezi několika osobami nepoznala a že jediná svědkyně, která stěžovatele poznala, není důvěryhodná. Stěžovatel uvedl, že trestní stíhání vůbec nemělo nikdy být započato.

19. Soud připomíná, že presumpce nevinoty zakotvená v článku 6 § 2 je jedním z prvků spravedlivého trestního procesu vyžadovaného článkem 6 § 1. Presumpce nevinoty bude porušena, jestliže v prohlášení úřední osoby o osobě obviněné z trestného činu bude vyjádřen názor, že je vinná, pokud to nebylo zákonným způsobem prokázáno. Postačí, dokonce i za absence jakéhokoli formálního nálezu, že je zde určitý důvod předpokládat, že uvedená úřední osoba pokládá obviněnou osobu za vinnou (viz *Daktaras v. Litva*, č. 42095/98, § 41, ECHR 2000-X; *A.L. v. Německo*, č. 72758/01, § 31, 28. dubna 2005). Zda je prohlášení úřední osoby v rozporu s principem presumpce nevinoty, musí být stanoveno v kontextu zvláštních okolností, za nichž bylo napadené prohlášení učiněno (viz *Daktaras*, citováno výše, § 43). Toto ustanovení se aplikuje dokonce i tehdy, bylo-li hlavní trestní řízení ukončeno, pokud existuje dostatečná souvislost mezi trestním řízením a spornými událostmi (*Sekanina v. Rakousko*, rozsudek ze dne 25. srpna 1993, Série A, č. 266-A, str. 13, § 22). Za takovýchto okolností je otázkou, zda se soudce odvolával na podezření o stěžovatelově nevině poté, co byl stěžovatel zproštěn viny (*Sekanina v. Rakousko*, § 30, viz též *Moody v. Spojené království*, č. 22613/93, zpráva Komise ze dne 16. října 1996; *D.F. v. Spojené království*, č. 22401/93, rozhodnutí Komise ze dne 24. října 1995, kdy se v obou případech jedná o pokyny pro praxi při vydávání nařízení o soudních výdajích obhajoby).

20. Avšak ani článek 6 § 2, ani jiné ustanovení Úmluvy neopravňují „osobu obviněnou z trestného činu“ k náhradě za zákonnou vazbu, jestliže řízení proti ní bylo přerušeno (viz například výše zmíněný případ *Sekanina v. Rakousko*, str. 13-14, § 25). Úmluva ani nezaručuje obžalovanému, který byl zproštěn viny, právo na úhradu jeho výdajů (cf. *Masson a Van Zon v. Nizozemsko*, rozsudek ze dne 28. září 1995, Série A č. 327 A, str. 19, § 49).

21. V daném případě šlo o selhání obžaloby, protože klíčová svědkyně odmítla přijít k soudu a za těchto okolností dala obžaloba přednost tomu případ vzdát, než aby svědkyni donutila. Nešlo zde o takové jednání stěžovatele, které by spadalo pod případy uvedené v pokynech pro praxi, kdy může být zamítnuta žádost o nařízení o výdajích, a nic nenaznačovalo, že by stěžovatel byl nějak zodpovědný za to, že se svědkyně nedostavila.

22. Důvody uvedené soudcem pro zamítnutí žádosti o nařízení o výdajích byly, že: „V soudních spisech jsou jasné důkazy.... jsou zde v této věci přesvědčivé důkazy.“ Jediným přirozeným výkladem těchto slov je, že soudce zamítl žádost o vydání nařízení, protože byl názoru, že i když klíčová svědkyně nevypovídala a stěžovatel byl zproštěn obžaloby, byl ve skutečnosti vinen spácháním trestného činu.

23. To je podle názoru Soudu vyjádřením podezření o stěžovatelově nevině poté, co byl zproštěn obžaloby, což je neslučitelné s presumpcí nevinoty.

24. Proto byl článek 6 § 2 Úmluvy porušen.

II. Další údajná porušení Úmluvy

25. Stěžovatel si rovněž stěžoval na to, že neměl účinný opravný prostředek ohledně porušení článku 6 § 2 v rozporu s článkem 13 Úmluvy a že kdyby byl případ projednáván před

Magistrátním soudem, byl by měl Vrchní soud jurisdikci zvážit žádost o soudní přezkoumání. V tomto posledním aspektu spatřoval stěžovatel porušení článku 14 Úmluvy.

26. Soud přezkoumal tyto stížnosti tak, jak byly předloženy, a shledává, že jsou zjevně nepodložené ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy, takže musí být zamítnuty podle článku 35 § 4. Soud zejména připomíná, že článek 13 nelze vykládat tak, jako kdyby vyžadoval stanovení takového opravného prostředku, který by umožňoval jednotlivci stěžovat si na absenci ve vnitrostátním právu přístupu k soudu zaručenému článkem 6 § 1 (Kudla v. Polsko /GC/, č.30210/96, § 151, ECHR 2000-XI), což je podstatou stěžovatelovy stížnosti podle článku 13.

III. Aplikace článku 41 Úmluvy

27. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

28. Stěžovatel nevznnesl žádný požadavek ohledně morální újmy.

29. Pokud jde o peněžní škodu a o výdaje, stěžovatel požadoval náhradu výdajů za vnitrostátní řízení, včetně zmařeného řízení, a výdaje spojené s předložením stížnosti Soudu. Stěžovatel požadoval náhradu výdajů ve výši 3540 britských liber (GBP) plus DPH ohledně výdajů solicitora týkajících se odvolání proti nařízení soudce a výdajů spojených se stížností ve Štrasburku; 25 GBP za přepis jednání před Korunním soudem; 300 GBP plus DPH za rady advokáta při odvolání a 3919,50 GBP plus DPH za poplatky advokátovi za stížnost ve Štrasburku (celkem cca 11 336 EUR).

30. Vláda měla za to, že stěžovatelovy požadavky jsou přemrštěné. Zejména poznamenala, že je jasné, že nebylo podáno žádné odvolání proti zamítnutí vydat nařízení o výdajích obhájby a že by neměly být schváleny výdaje týkající se rad při odvolání. Vláda rovněž poznamenala, že ve stěžovatelově účtu není žádná účetní analýza částek týkajících se marného vnitrostátního odvolání a částek spojených se stížností ve Štrasburku. Vláda měla za to, že výdaje za advokáta by měly řádově činit 1500 GBP (cca 2185 EUR).

31. Soud nepřiznává stěžovateli žádnou částku jako náhradu výdajů při pokusu o odvolací řízení, protože proti rozhodnutí soudce žádné neproběhlo. Pokud jde o výdaje spojené se stížností Soudu, Soud připomíná, že každý stěžovatel je oprávněn k náhradě svých nákladů a výdajů pouze pokud prokáže, že tyto byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou přiměřené co do výše. V daném případě, s přihlédnutím k informacím, jež má k dispozici, a k uvedeným kritériím, Soud pokládá za rozumné přiznat stěžovateli částku 7500 EUR za řízení před Soudem.

32. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje stížnost na porušení článku 6 § 2 Úmluvy za přípustnou a zbývající část stížnosti za nepřipustnou;

2. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 2 Úmluvy;

3. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, částku 7500 EUR (sedm tisíc pět set euro) jako náhradu nákladů a výdajů, která bude převedena na libry ke dni vyrovnání, plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky ve výši rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky během doby prodlení plus tři procentní body;

4. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 7. března 2006 na základě ustanovení 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

M. O'BOYLE
tajemník

J. CASADEVALL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
18. května 2006
VĚC ROŽAŇSKI
(Rozsudek ve věci Rožaňski v. Polsko)

Evropský soud pro lidská práva – První sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci C.L. Rozakis, předseda, L. Loucaides, F. Tulkensová, E. Steinerová, L. Garlicki, K. Hajiyev, D. Spielmann a dále S. Nielsen, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 6. dubna 2006, vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ má svůj počátek ve stížnosti (č. 55339/00) proti Polské republice předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého čl. 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) polským občanem panem Stanisławem Rožaňským dne 6. března 1997.

2. Polská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svými zmocněnci K. Drzewickim a později J. Wolasiewiczem.

3. V průběhu řízení stěžovatel tvrdil, že je mu bráněno v tom, aby uznal otcovství k dítěti, jehož je biologickým otcem, a že je obětí porušování jeho práva na respektování jeho „soukromého a rodinného života“ garantovaného čl. 8 Úmluvy. Stěžovatel byl před Soudem zastoupen panem P. Rybiňským, advokátem provozujícím praxi v Gdaňsku.

4. Stížnost byla postoupena Soudu dne 1. listopadu 1998, když vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (čl. 5 § 2 Protokolu č. 11).

5. Stížnost byla přidělena Čtvrté sekci (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl k projednání případu vytvořen senát (článek 27 § 1 Úmluvy), jak stanoví ustanovení 26 § 1 Jednacího řádu Soudu.

6. Dne 1. listopadu 2004 změnil Soud složení svých sekcí (ustanovení 25 § 1 Jednacího řádu Soudu). Tento případ byl pak přidělen nově složené První sekci (článek 52 § 1 Jednacího řádu Soudu).

7. Rozhodnutím ze dne 10. března 2005 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.

8. Stěžovatel i Vláda předložili svá stanoviska k meritum věci (ustanovení 59 § 1 Jednacího řádu Soudu). Obě strany na tato stanoviska vzájemně reagovaly.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

9. Stěžovatel se narodil v roce 1960 a žije v Gdaňsku.

10. V letech 1990 až 1994 žil stěžovatel s B.F. Dne 29. srpna 1992 porodila B.F. dítě, chlapce D. Chlapec byl zaregistrován v knize narození matriky pod fiktivním jménem „Stanislav F.“ vytvořeným z prvního jména stěžovatele a z příjmení matky.

11. V dubnu 1994 vztah s B.F. skončil. B.F. přenechala dítě stěžovateli a na dobu přesahující jeden měsíc zmizela. Stěžovatel předkládá kopii dopisu, v němž B.F. uvádí, že jej i chlapce opouští a že se nyní oba musejí o sebe postarat sami. Jelikož později dítě onemocnělo, ponechal je stěžovatel v nemocnici. B.F. vzala dítě z nemocnice 21. května 1994. Poté se několik měsíců ukrývala. Od té doby stěžovatel ztratil s dítětem kontakt.

12. Ještě předtím, dne 18. dubna 1994, podal stěžovatel u Okresního soudu v Gdaňsku žalobu, v níž požadoval, aby bylo určeno otcovství k D., a tvrdil, že je jeho biologickým otcem. Následně byl stěžovatel soudem obeslán a vyzván, aby předložil některé listiny za účelem jmenování opatrovníka, který podá žalobu na určení otcovství jménem dítěte, jelikož podle vnitrostátního práva údajný biologický otec, který s matkou neuzavřel manželství, postrádá legitimitu k podání žaloby v řízení o určení otcovství. Stěžovatel tak neučinil.

13. Přípisem ze dne 20. května 1994 Středisko sociální pomoci v Gdaňsku informovalo příslušný soud o situaci D. a požádalo jej, aby učinil opatření k dohledu nad B.F. při výkonu jejich rodičovských práv. Úřednice příslušná pro sociální pomoc rovněž ve svém přípisu adresovaném stěžovateli tohoto o tom informovala a uvedla, že ve světle informací obdržených od jeho sestry, by podle jejího názoru nebyl schopen se o dítě řádně starat.

14. Poté Okresní soud v Gdaňsku zahájil opatrovnícké řízení ohledně D. Rozhodnutím ze dne 26. května 1994 soud nařídil, aby byl D. vzat do veřejné péče. Krátce poté bylo toto rozhodnutí zrušeno.

15. V srpnu 1994 Okresní soud v Gdaňsku požádal vyšetřující orgány, aby zjistily, zda B.F. spáchala trestný čin tím, že vystavila D. bezprostřednímu nebezpečí závažné újmy na zdraví. Vyšetřování bylo zahájeno v listopadu 1995.

16. Rozhodnutím ze dne 27. ledna 1995 vydal okresní soud nové rozhodnutí, na jehož základě byl D. vzat do veřejné péče. Práva B.F. k dítěti byla omezena a bylo jí pouze dovoleno jej navštěvovat. Stěžovatel nebyl stranou řízení. B.F. odmítla vydat D. policistům, kteří si pro dítě přišli, aby je odvezli do dětského domova.

17. Téhož dne podal stěžovatel nový návrh okresnímu soudu, aby jmenoval opatrovníka zastupujícího D. pro účely řízení o určení otcovství.

18. Ještě předtím, dne 9. ledna 1995, požádal stěžovatel okresního prokurátora v Gdaňsku, aby jeho jménem zahájil řízení o určení otcovství k D. V odpovědi ze dne 5. května 1995 prokurátor připomněl, že stěžovatel požádal již dříve civilní soud svým návrhem ze dne 27. ledna 1995, aby určil dítěti opatrovníka s cílem zahájit řízení o určení otcovství, a že by tudíž bylo vhodné, aby vyšetřující orgány posoudily stěžovatelovu žádost, která by v případě její úspěšnosti vedla ke dvěma paralelním řízením ve stejnou dobu, přičemž by se obě týkala určení stěžovatelova otcovství k D.

19. V červenci 1995 soud zamítl stěžovatelův návrh ze dne 27. ledna 1995, protože nezaplatil soudní poplatek. Později stěžovatel poplatek zaplatil a řízení bylo obnoveno.

20. Při ústním jednání dne 10. listopadu 1995 stěžovatel vzal zpět svůj návrh na určení opatrovníka a soud řízení přerušil.

21. Dne 15. března 1996 prohlásila B.F. před Okresním soudem v Gdaňsku, že její nový partner J.M. je biologickým otcem D. Dne 18. března 1996 podala B.F. okresnímu soudu návrh, aby byla plně obnovena její rodičovská práva. Rozhodnutím ze dne 26. března 1996 okresní soud zrušil své rozhodnutí ze dne 27. ledna 1995 o vzetí D. do veřejné péče a nařídil, že D. zůstane u matky až do ukončení řízení, neboť vzal v úvahu, že se její životní podmínky zlepšily a že se matka bude moci řádně o dítě starat až do konečného rozhodnutí o meritu věci.

22. Rozhodnutím ze dne 10. července 1996 omezil okresní soud rodičovská práva B.F. tím, že určil opatrovníka, který bude dohlížet na její výkon rodičovských práv.

23. Dne 15. července 1996 byl J.M., nový partner B.F., uznán legálním otcem D., když bylo uznáno jeho otcovství.

24. Dne 8. srpna 1996 požádal stěžovatel prokurátora při Okresním soudu v Gdaňsku, aby zahájil vyšetřování ohledně rodičovských práv. Tvrdil, že v souvislosti s relevantním řízením došlo ke spáchání trestného činu. Rozhodnutím ze dne 30. srpna 1996 odmítly vyšetřovací orgány zavést vyšetřování, neboť shledaly, že v souvislosti s řízením o rodičovských právech stěžovatele nedošlo k žádnému porušení zákona.

25. Dne 8. srpna 1996 podal stěžovatel okresnímu soudu další návrh, jímž požadoval, aby byl určen opatrovník k zastupování dítěte za účelem zahájení řízení o určení otcovství. Rozhodnutím ze dne 15. listopadu 1996 okresní soud tento návrh zamítl, přičemž konstatoval, že stěžovatel není k žalobě oprávněn, jelikož po prohlášení ze dne 15. července 1996 je legálním otcem dítěte (D.) J.M.

26. Dne 12. listopadu 1996 požádal stěžovatel opětovně prokurátora, aby zahájil trestní řízení, a tvrdil, že rodný list D. byl zfalšován. Dne 20. prosince 1996 okresní prokurátor v Gdaňsku odmítl žádosti stěžovatele vyhovět, neboť shledal, že rodný list dítěte byl změněn po uznání otcovství D. novým partnerem matky J.M. Prokurátor poznamenal, že podle platného zákona je uznání dítěte za vlastní možné pouze tehdy, dá-li k tomu souhlas jeho matka. Tím, že došlo k opravě rodného listu D. tak, aby odrážel uznání otcovství provedené se souhlasem matky, nedošlo ke spáchání žádného trestného činu.

27. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí prokurátora odvolal. Dne 15. května 1997 odvolací prokuratura jeho odvolání zamítl.

28. Dne 15. ledna 1997 stěžovatel napadl rozhodnutí Okresního soudu v Gdaňsku ze dne 15. listopadu 1996, kde se uvádělo, že vzhledem k tomu, že J.M. uznal své otcovství k D.,

není stěžovatel oprávněn podat návrh na zahájení řízení o určení otcovství. Dne 29. ledna 1997 soud jeho odvolání zamítl.

29. Dopisem ze dne 22. ledna 1997 předseda Okresního soudu v Gdaňsku informoval stěžovatele, že řízení o určení otcovství bylo přerušeno vzhledem k tomu, že nový partner paní B.F. uznal své otcovství k dítěti.

30. Dne 30. října 1997 si stěžovatel stěžoval u odvolacího soudu, že Okresní soud v Gdaňsku neučinil opatření v zájmu dítěte, aby bylo uznáno stěžovatelovo otcovství. Uvedl, že nemá k dítěti přístup, ačkoliv je jeho biologickým otcem. Tvrdil, že rodičovské schopnosti B.F. nejsou adekvátní, jak dokazuje skutečnost, že její dvě další děti, K. a T., byly umístěny do náhradní rodiny, že v roce 1994 mu B.F. přenechala dítě a opustila je na více než jeden měsíc a že muž, který uznal své otcovství k dítěti, je recidivista. Stěžovatel zdůraznil, že soud vycházel pouze z tvrzení matky, že zcela přehlížel jeho zájmy jakožto biologického otce dítěte a že nevzal řádně v úvahu nejlepší zájmy dítěte.

31. Dopisem předsedy Odvolacího soudu v Gdaňsku ze dne 1. prosince 1997 byl stěžovatel informován, že písemné vyhotovení rozhodnutí ze dne 15. listopadu 1996, jímž okresní soud zamítl stěžovatelovu žádost o určení opatrovníka dítěti pro účely řízení o určení otcovství, bylo zasláno na špatnou adresu. Rozhodnutí by tudíž mělo být znovu doručeno stěžovateli. Stěžovatel byl dále informován, že Okresní soud v Gdaňsku dne 18. dubna 1997 omezil rodičovská práva B.F. a J.M. k D. a že byl určen opatrovník, který má na ně dohlížet při výkonu jejich rodičovských práv.

32. Svými dopisy z 22. prosince 1997 a ze 7. ledna 1998 informoval předseda odvolacího soudu stěžovatele, že jeho další stížnosti na postup okresního soudu ohledně D. jsou nepodložené a že otcem dítěte je J.M.

33. Dopisem ze dne 12. ledna 1998 krajský prokurátor v Gdaňsku připomněl, že žádost stěžovatele o zahájení řízení jeho jménem za účelem jeho uznání jako biologického otce D. byla zamítnuta dne 5. května 1995, jelikož neslouží nejlepším zájmům dítěte.

34. Dne 6. listopadu 1998 informovalo Ministerstvo spravedlnosti stěžovatele, v odpovědi na jeho stížnosti, že spis k případu dítěte byl přezkoumán a že stěžovatelovy stížnosti na pochopení při uznání jeho postavení jakožto biologického otce jsou neopodstatněné.

35. Stěžovatel nemá k dítěti přístup.

II. Relevantní vnitrostátní právo a praxe

1. Články Ústavy

36. Článek 47 Ústavy stanoví, že:

„(e) každý má právo na právní ochranu svého soukromého a rodinného života, své cti a dobré pověsti a na to, aby činil rozhodnutí o svém soukromém životě.“

37. Podle článku 48 mají rodiče právo vychovávat své děti podle jejich vlastního přesvědčení. Takováto výchova musí respektovat stupeň vyspělosti dítěte jakož i jeho svobodu a svédomí. K omezení rodičovských práv smí dojít pouze v případech stanovených zákonem a pouze na základě konečného soudního rozhodnutí.“

38. Článek 72 Ústavy stanoví, že: „Polská republika zabezpečí ochranu práv dětí.“

39. Článek 190 Ústavy ve své relevantní části stanoví toto:

„1. Rozsudky Ústavního soudu jsou všeobecně závazné a konečné.

2. Rozsudky Ústavního soudu ... musí být publikovány bez průtahů.

3. Rozsudek Ústavního soudu nabývá účinnosti ode dne jeho uveřejnění; Ústavní soud však může stanovit jiný den jako ukončení závaznosti normativního aktu. Tato lhůta nesmí překročit 18 měsíců, pokud jde o zákon, a 12 měsíců, pokud jde o jiný normativní akt. Má-li rozsudek finanční důsledky nepředvídané státním rozpočtem, stanoví Ústavní soud den ukončení účinnosti dotčeného normativního aktu poté, co si vyžádá stanovisko Rady ministrů.

4. Rozsudek Ústavního soudu o neslučitelnosti normativního aktu, na jehož základě bylo vydáno konečné soudní rozhodnutí, konečné správní rozhodnutí nebo urovnání jiných záležitostí, s Ústavou, s mezinárodní smlouvou nebo se zákonem, se stane základem pro obnovu řízení nebo pro zrušení rozhodnutí nebo jiného urovnání způsobem a v souladu s principy uvedenými v ustanoveních aplikovatelných na dané řízení.“

40. Článek 401 zákona o civilním řízení stanoví, že strana civilního řízení, které skončilo konečným rozsudkem o meritu věci, může požádat, aby toto řízení bylo obnoveno, pokud Ústavní soud nalezl, že zákonné ustanovení, na jehož základě byl tento rozsudek vyneseno, je neslučitelné s Ústavou. Takováto žádost může být u příslušného soudu podána do jednoho měsíce od rozsudku Ústavního soudu.

2. Relevantní ustanovení zákona o rodině a o péči

41. Článek 72 zákona zní:

„Nepůsobí-li zde právní domněnka, že otcem dítěte je manžel matky, nebo byla-li tato domněnka vyvrácena, může být otcovství dítěte určeno uznáním otcovství otcem nebo rozhodnutím soudu.“

42. Prohlášení o otcovství dítěte lze učinit před úředníkem matriky, který vede knihu narození, manželství a úmrtí..

43. Článek 77 § 1 zní:

„Uznání otcovství k nezletilému dítěti podléhá schválení jeho matky. Pokud matka zemřela nebo pokud jí byla její rodičovská práva odejmuta, nebo kontakt s ní není možný, pak souhlas k uznání otcovství vydá opatrovník určený soudem.“

44. Podle článků 80 až 83 může návrh, aby určení otcovství bylo prohlášeno za neplatné, podat matka, dítě a muž, který své otcovství uznal. Podle článku 86 může návrh, aby určení otcovství bylo prohlášeno za neplatné, podat také prokurátor.

45. Podle článků 84 a 86 zákona může návrh na určení otcovství podat matka, dítě nebo prokurátor.

46. Článek 99 zákona stanoví, že k zastupování dítěte může být soudem určen opatrovník, nemůže-li je v soudním řízení zastupovat žádný z rodičů.

3. Rozsudek Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2003

47. Ve svém rozsudku ze dne 28. dubna 2003 (K 18/02) rozhodl Ústavní soud o žádosti ombudsmana, aby byly článek 77 zákona o rodině a o péči a článek 84 § 1 tohoto zákona prohlášeny za neslučitelné s Ústavou. Ombudsman tvrdil, že skutečnost, že biologický otec není aktivně legitimován k tomu, aby podal soudu návrh na uznání svého otcovství k dítěti narozenému mimo manželství, a že takovýto návrh může jménem otce podat pouze státní prokurátor, je porušením otcova práva na přístup k soudu, garantovaného Ústavou. Ombudsman dále tvrdil, že toto omezení přístupu k soudu je porušením těch ustanovení Ústavy, která zaručují respektování soukromého a rodinného života.

48. Ústavní soud konstatoval, že Ústava neupravuje otázku metod, které je třeba aplikovat, aby se určil původ dětí, na něž se nevztahuje domněnka otcovství manžela matky. Tato otázka je přenechána k úpravě zákonem. Nicméně, ústavní princip ochrany nejlepšího zájmu dítěte, zakotvený v článku 72 Ústavy, naznačuje preferenci, pokud jde o způsob, v jehož rámci má probíhat právní postup určení původu, a to tak, aby umožnil určení legálního původu v souladu s biologickým rodičovstvím dítěte.

49. Ústavní soud konstatoval, že podle článku 77 § 1 zákona o rodině a o péči uznání otcovství formou jednostranného prohlášení domnělého biologického otce podléhá matčinu souhlasu.

50. Ústavní soud konstatoval, že rozhodnutí legislativy podmínit efektivitu uznání otcovství prohlášením učiněným podle tohoto ustanovení matčiným souhlasem bylo ospravedlnováno potřebou ochrany osobnostních práv matky. Pokud by se tento souhlas zrušil, vznikla by situace, kdy by muž byl jedinou osobou způsobilou stanovit původ dítěte. To by vyústilo ve vytvoření právních vazeb neslučitelných s biologickou realitou a vystavilo by to matku nebezpečí obtěžování mužem, který by tvrdil, že je biologickým otcem jejího dítěte. Ústavní soud však dospěl k názoru, že by se nedalo ospravedlnit zavedení soudní kontroly nad matčiným souhlasem. To by vedlo v konečné fázi k nahrazení matčina souhlasu souhlasem soudu, což by podřývalo samotný důvod existence jednostranného prohlášení otcovství jakožto speciální metody stanovení právních vazeb mezi otcem a dítětem.

51. Dále se Ústavní soud přiklonil k názoru, že absence aktivní legitimacy před soudem pro muže, tvrdícího, že je biologickým otcem dítěte a usilujícího o to, aby jeho otcovství bylo zákonně uznáno v řízení upraveném článkem 84 zákona o rodině a péči, je třeba vidět ve světle té skutečnosti, že uznání otcovství formou prohlášení je podmíněno výše zmíněným matčíným souhlasem.

52. Nutnost matčina souhlasu na jedné straně a absence aktivní legitimacy před soudem k dosažení zákonného uznání otcovství na straně druhé vyúsťují v situaci, kdy při absenci takového souhlasu by byl biologický otec zbaven jakékoliv možnosti vytvořit právní vazby mezi jím samým a jeho dítětem, a to buď formou prohlášení nebo zahájením řízení o určení otcovství. Ústavní soud zdůraznil, že rozhodnutí vyšetřovacích orgánů zahájit řízení za účelem vytvoření takovýchto vazeb je zcela přenecháno jejich volné úvaze. Všechny tyto faktory pojaté jako celek přivedly Ústavní soud k závěru, že absence aktivní legitimacy biologického otce před soudem v řízení s cílem dosáhnout zákonného určení otcovství je v rozporu s článkem 72 Ústavy, upravujícím ochranu práv dětí jako ústavní princip. Ústavní soud dále prohlásil, že toto je rovněž v rozporu s právem otce na respektování jeho soukromého a rodinného života, zaručeného článkem 47 Ústavy. Kromě toho jsou tato ustanovení v rozporu s článkem 45 Ústavy, zaručujícím právo na přístup k soudu.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

53. Stěžovatel tvrdil, že tím, že mu bylo zabráněno uznat za své dítě, o němž tvrdí, že je jeho biologickým otcem, se stal obětí porušení jeho práva na respektování „soukromého a rodinného života“. Odvolal se na článek 8 Úmluvy, jehož relevantní část stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého ... rodinného života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Argumenty stran

1. Vláda

54. Vláda uznala, že vnitrostátní právo, aplikovatelné v relevantní době, neumožňovalo domnělému biologickému otci podat přímo soudní žalobu na to, aby jeho otcovství bylo právně uznáno. Avšak ustanovení zákona o rodině a péči předvíдалa několik právních postupů, jimiž stěžovatel mohl docílit, aby jeho otcovství bylo potvrzeno.

55. Zprv, ještě předtím, než byla stanovena otcovská vazba mezi D. a partnerem jeho matky, který uznal D. za své dítě s účinností od 15. července 1996, mohl stěžovatel požádat soud podle článku 99 zákona, aby určil opatrovníka, který by podal žalobu jménem dítěte

s cílem určit stěžovatelovo legální otcovství. Dne 27. ledna 1995 stěžovatel skutečně požádal Okresní soud v Gdaňsku, aby byl takovýto opatrovník určen. Poději však, při ústním jednání konaném dne 10. listopadu 1995 stěžovatel vzal svou žádost zpět, načež soud toto řízení přerušil.

56. Za druhé, dokonce i poté, co J.M. uznal D. za svého syna, mohl stěžovatel zvolit právní postup podle článku 86 zákona o rodině a péči. Podle tohoto ustanovení mohlo být uznání dítěte napadeno vyšetřujícími orgány, které mohly podat žalobu na zrušení prohlášení o uznání otcovství učiněné J.M. Vláda tvrdila, že stěžovatel opomněl požádat prokurátora, aby takovou žalobu podal.

2. Stěžovatel

57. Stěžovatel tvrdil, že při neexistujícím souhlasu matky D. mohl zvolit dvě cesty vedoucí k určení jeho zákonného otcovství. První znamenala, že paternitní žalobu podá jménem dítěte soudem určený opatrovník. Dne 27. ledna 1995 stěžovatel skutečně požádal Okresní soud v Gdaňsku, aby takového opatrovníka určil.

Druhá cesta znamenala požádat prokurátora, aby podal paternitní žalobu jménem stěžovatele. Stěžovatel takovouto žádost předložil 9. ledna 1995. Avšak 9. května 1995 prokurátor zamítl jeho žádosti vyhovět s odůvodněním, že jeho dřívější žádost o určení opatrovníka se dosud vyřizuje, takže není vhodné, aby se prokurátor takovou žádostí zabýval a zahajoval tak paralelní řízení. To svědčí podle stěžovatele o tom, že podle vnitrostátního práva tyto dvě cesty se vzájemně vylučovaly nebo přinejmenším to takto viděla v jeho případě prokuratura. Tato neomezená volná úvaha, k níž měl prokurátor právo ohledně zahájení paternitního řízení jménem domnělého otce, mu umožnila odmítnout postupovat při zkoumání stěžovatelovy žádosti ze dne 9. ledna 1995 ve světle jiného řízení, které v té době již probíhalo.

58. Stěžovatel dále tvrdil, že dne 8. srpna 1996 obnovil svou žádost o určení opatrovníka, avšak marně, protože mezitím se J.M. již stal zákonným otcem D., a to na základě svého uznání otcovství, které nabylo účinnosti dnem 15. července 1996. Polské orgány usoudily, že paternitní žalobu již nelze podat ohledně dítěte, o jehož zákonném otci již bylo rozhodnuto.

59. Stěžovatel uvedl, že další možností, kterou mohl použít, by bylo požádat prokurátora, aby podal žalobu na zrušení uznání otcovství panem J.M. Neměl však možnost takovou žalobu podat osobně a její podání bylo zcela přenecháno volné úvaze prokurátora.

B. Hodnocení Soudu

1. Obecné principy

60. Soud připomíná, že hlavním účelem článku 8 je chránit jednotlivce před arbitrárním jednáním státních orgán. Kromě toho mohou existovat při účinném „respektování“ rodinného

života i pozitivní závazky. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření k zabezpečení respektování soukromého života dokonce i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou (Mikulíć v. Chorvatsko, č. 53176/99, § 57 s dalšími odkazy).

61. Avšak hranice mezi pozitivními a negativními závazky státu podle tohoto ustanovení nevedou samy o sobě k přesné definici. Nicméně aplikovatelné principy jsou obdobné. V obou kontextech je třeba přihlédnout ke spravedlivé rovnováze, již je třeba docílit mezi konkurujícími si zájmy jednotlivce a společností jako celku; a v obou kontextech má stát určitý rozsah volné úvahy (Keegan v. Irsko, rozsudek ze dne 26. května 1994, Série A č. 290, str. 19, § 49; Kroon a ostatní v. Nizozemsko^{*)}, rozsudek ze dne 17. října 1994, Série A č. 297-C, str. 56, § 31).

62. Soud připomíná, že není jeho úkolem, aby nahrazoval vnitrostátní orgány při řešení paternitních sporů na vnitrostátní úrovni, ale spíše aby přezkoumával z hlediska Úmluvy rozhodnutí, která tyto orgány přijaly při výkonu své pravomoci k volnému hodnocení (viz Mikulíć, citováno výše, § 59; Hokkanen v. Finsko, rozsudek ze dne 23. září 1994, Série A č. 299-A, str. 20, § 55). Soud bude tudíž zkoumat, zda žalovaný stát při zabývání se stěžovatelovým úsilím o to, aby jeho domnělé biologické otcovství bylo právně uznáno, splnil své pozitivní závazky podle článku 8 Úmluvy.

2. Dodržení článku 8 Úmluvy

63. Úvodem Soud připomíná, že ve svém rozhodnutí o přípustnosti tohoto případu (odstavec 7 výše) již nalezl, že v tomto případě stěžovatelovo spojení s dítětem mělo dostatečný základ ve skutečnosti přivést údajné spojení pod rozsah rodinného života ve smyslu článku 8 § 1 Úmluvy.

64. Soud v tomto ohledu připomíná, že D. se narodil mimo vztah mezi stěžovatelem a paní B.F., který předtím trval čtyři roky. Stojí tudíž za povšimnutí, že ihned poté, co jejich vztah v dubnu 1994 skončil, stěžovatel již 18. dubna 1994 podal u Okresního soudu v Gdaňsku návrh na to, aby bylo rozhodnuto o jeho otcovství k D., přičemž tvrdil, že je jeho biologickým otcem. Poté co stěžovatel ztratil veškerý kontakt s dítětem v květnu 1994 (viz výše odstavec 11), opětovně podnikl různé kroky směřující k tomu, aby jeho domnělé otcovství bylo zákonně uznáno. Takže pro posouzení tohoto případu je relevantní, že podle názoru Soudu stěžovatel prokázal evidentní zájem o dítě a závazek k dítěti jak před jeho narozením tak i po něm (viz č. 22920/93, 6. 4. 1994, D.R. 77-A, str. 115; Nylund v. Finsko, č. 27110/95, ECHR 1999-Vi).

65. Soud připomíná, že když byla prokázána existence rodinné vazby k dítěti, musí stát jednat takovým způsobem, aby umožnil vývoj této vazby a musí vytvořit právní záruky, které umožní od okamžiku narození integraci dítěte do jeho rodiny (viz Keegan, citováno výše, str. 56, 32).

^{*)} Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – Přílohově sešit VI/1996, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 18535/91, str. 13.

66. V této souvislosti Soud připomíná, že v daném případě situace, která existovala od května 1994, kdy stěžovatel ztratil kontakt s D. až do července 1996, kdy J.M. uznal své otcovství k chlapci, se lišila od situace, kterou Soud posuzoval v rozsudku k případu Kroon. V tomto případě (Kroon) nebylo pro matku možné zahájit řízení k popření otcovství jejího manžela, jelikož nizozemské právo jí ukládalo omezení, aby chránilo právní jistotu, pokud jde o zákonné otcovství k dítěti narozenému mimo manželství. Soud zdůrazňuje, že v daném případě se o takovou úvahu nejedná, jelikož zde neexistovala žádná domněnka otcovství svědčící jinému muži až do uznání otcovství k D. panem J.M.

67. Soud dále připomíná, že ve výše zmíněném případě Kroon stanovil zásadu, že respektování rodinného života vyžaduje, aby biologická a společenská realita měla přednost před zákonou domněnkou, která v tomto případě protřeččila jak zjištěné skutečnosti, tak i přáním dotčených osob, aniž by byla někomu ke skutečnému prospěchu (Kroon, citováno výše, § 40).

Soud zdůrazňuje, že daný případ se v tomto ohledu liší od situace posuzované v případě Kroon také tím, že přání rodičů bylo shodné, zatímco v daném případě nebylo prokázáno, že takováto shoda existuje mezi stěžovatelem a matkou D., přinejmenším od dubna 1994. V důsledku toho se Soud přiklání k názoru, že princip, že biologická realita musí mít přednost, není za okolností daného případu zcela aplikovatelný.

68. Nicméně, s ohledem na situaci, která existovala v daném případě do dubna 1994, kdy vztah mezi stěžovatelem a matkou D. skončil, Soud konstatuje, že právo domnělého biologického otce podle polského práva uznat za vlastní dítě narozené mimo manželství pouhým prohlášením (viz výše odstavec 42) odráží tuto zásadu. Soud poznamenává, že takovéto prohlášení bylo řádným a snadno dostupným instrumentem pro vytvoření rodinných vazeb mezi stěžovatelem a D. Soud dále konstatuje, že možnost efektivně učinit takovéto prohlášení závisela na matčině souhlasu. Nikdo netvrdil, ani neprokázal, že matka D. projevila nesouhlas s uznáním otcovství stěžovatele, dokud se s ním v dubnu 1994 nerozešla. Soud však poznamenává, že kdyby během této doby matka takovéto souhlas neudělila, bylo by pro stěžovatele nemožné takovéto nesouhlas v nějakém řízení napadnout.

69. Pokud jde o období po dubnu 1994, Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva platného v rozhodné době mohl stěžovatel podat návrh na to, aby byl soudem určen opatrovník za účelem zahájení řízení o určení otcovství jménem dítěte. Soud bere na vědomí, že stěžovatel takovéto návrh podal dne 18. dubna 1994.

70. Soud dále poznamenává, že stěžovatel se rovněž snažil zahájit jiné řízení upravené rodinným zákonem za účelem uznání jeho otcovství. Dne 9. ledna 1995 požádal stěžovatel okresního prokurátora v Gdaňsku, aby jeho jménem zahájil řízení za účelem uznání jeho otcovství.

71. Soud tudíž dospívá k závěru, že podle vnitrostátního práva platného v rozhodné době existovaly dosažitelné postupy, podle kterých bylo možné zákonně určit a uznat otcovství k dítěti narozenému mimo manželství.

72. Soud však bere na vědomí stěžovatelův argument, že 9. května 1995 prokurátor odmítl podat paternitní žalobu jeho jménem, neboť vycházel z toho, že v této době zůstává nevyř-

zenou stěžovatelova žádost o určení opatrovníka, jenž by měl podat identickou žalobu. Prokuratura tudíž měla za to, že není rozumné, aby i ona v tomto případě vedla řízení. Takže podle vnitrostátního práva se tyto dva postupy vzájemně vylučovaly, nebo přinejmenším takto to viděla v daném případě prokuratura.

73. Soud zdůrazňuje, že v daném případě je rozhodujícím aspektem, že žádný z těchto postupů nebyl stěžovateli dostupný v tom smyslu, aby jej mohl uvést do chodu sám. Uvedení těchto postupů do chodu záviselo na rozhodnutí státních orgánů, které mohly na základě volné úvahy rozhodnout, zda takové žádosti vyhoví nebo zda ji zamítnou.

74. V této souvislosti Soud rovněž připomíná relevanci výše zmíněné judikatury Ústavního soudu Polska (viz výše odst. 47-52) pro otázky posuzované v daném případě. Ústavní soud zejména konstatoval, že nutnost souhlasu matky pro uznání otcovství na jedné straně a absence aktivní legitimity před soudem s cílem domoci se zákonného uznání otcovství na straně druhé vedou k situaci, kdy při absenci takového souhlasu bude biologický otec zbaven jakékoli možnosti vytvořit legální vazbu ke svému dítěti. Ústavní soud dále zdůraznil, že rozhodnutí státních orgánů ohledně zahájení řízení s cílem vytvoření takovéto vazby je zcela přenecháno jejich volné úvaze. Všechny tyto faktory v jejich souhrnu přivedly Soud k závěru, že uvedená ustanovení jsou v rozporu s právem domnělého otce na respektování jeho soukromého a rodinného života garantovaného Úmluvou.

75. Pokud jde o období po 15. červenci 1996, kdy nový partner matky byl uznán za otce D. po jeho prohlášení ze dne 15. března 1996, Soud zastává názor, že skutečnost, že státní orgány se těšily diskreční pravomoci při rozhodování, zda zahájí řízení s cílem napadnout legální otcovství určené prohlášením o otcovství jiným mužem, nelze samu o sobě kritizovat. Skutečnost, že státní orgány byly takovouto diskreční pravomocí vybaveny, byla jasně vedena snahou zajistit nejlepší zájem dítěte, k němuž již bylo otcovství určeno, a současně vybalancovat zájmy jak dítěte, tak i domnělého otce.

76. Soud zdůrazňuje, že tam, kde rozhodnutí, jež má být vyneseno, spadá pod rozsah diskreční pravomoci příslušných státních orgánů, pak zapojené osobě, o jejíž zájmy se jedná, nelze poskytovat stejné procesní záruky, jako jsou záruky aplikovatelné v soudním řízení, a to zejména v tak delikátní oblasti, jakou je legální pokrevní příbuzenství v přímé linii. Soud však poznamenává, že Vláda ani netvrdila, ani neprokázala, že vnitrostátní právo platné v rozhodné době neobsahovalo žádné vodítko, pokud jde o způsob, jak by měla být volná úvaha, k níž byly státní orgány zákonem oprávněny, aplikována.

77. V této souvislosti Soud poznamenává, že prokuratura i soudy ve svých rozhodnutích vynesených poté, co dítě bylo uznáno za vlastní ze strany J.M., připomněly, že samotná skutečnost tohoto legálního uznání jiným mužem postačí k zamítnutí stěžovatelovy žádosti o uznání jeho biologického otcovství (viz výše odstavce 25, 28 a 33).

I když bylo zřejmě rozumné vzít v úvahu skutečnost, že legální otcovství k dítěti již bylo určeno, podle názoru Soudu zde existovaly ještě další faktické okolnosti dané situace, které měly být vzaty v úvahu státními orgány zabývajícími se tímto případem. V této souvislosti Soud poznamenává, že státní orgány nepodnikly žádné kroky, aby určily skutečné postavení dítěte, matky a stěžovatele nebo aby byly provedeny jakékoli relevantní důkazy.

Soud dále poznamenává, že při žádné příležitosti nebyl stěžovatel státními orgány vyslechnut, aby byla prokázána a ohodnocena jeho rodičovská způsobilost. Zdůvodnění rozhodnutí vynesených státními orgány bylo povrchní, přičemž jediným odůvodněním jejich odmítnutí zabývat se opakovanými stěžovatelovými stížnostmi byl pouhý odkaz na uznání otcovství ze strany J.M.

78. Podle názoru Soudu a za okolností daného případu by bylo bývalo rozumným očekávat, že státní orgány, když reagovaly na stěžovatelovu snahu po červenci 1996 napadnout otcovství pana J.M., zváží na jedné straně relativní závažnost zájmů stěžovatele jakožto domnělého otce a na druhé straně zájmů dítěte a rodiny, které byly vytvořeny uznáním otcovství panem J.M. I když Soud uznává, že se lze domnívat, že státní orgány při vynášení svých rozhodnutí poté, co dítě bylo uznáno za vlastní panem J.M., asi nechťely narušovat právní vztah mezi dítětem a novým partnerem jeho matky, lze kritizovat, že nebyly posouzeny a dokonce ani zváženy tyto zájmy na pozadí faktického pozadí konkrétního případu. Kromě toho nebylo vůbec posouzeno, zda by za okolností tohoto případu posouzení stěžovatelovy paternity poškodilo zájmy dítěte či nikoliv.

Takže podle názoru Soudu způsob, jakým byla diskreční pravomoc státních orgánů vykonána při rozhodování o tom, zda napadnou legální otcovství určené prohlášením pana J.M. v červenci 1996, tj. absence jakýchkoli kroků s cílem určit skutkové okolnosti případu, se nezdá být přesvědčujícím v tom smyslu, že by práva a zájmy stěžovatele byly řádně zváženy.

79. Souhrnně řečeno, když Soud tento případ hodnotil, přihlédl k okolnostem případu jako k celku. Vzal proto v úvahu zaprvé absenci jakékoliv přímo dostupné procedury, jejímž prostřednictvím by byl stěžovatel mohl požadovat, aby jeho legální otcovství bylo určeno (viz výše odstavec 73). Za druhé, Soud vzal na vědomí, že ve vnitrostátní právu neexistuje žádné vodítko pro to, jakým způsobem má být vykonávána diskreční pravomoc svěřená státním orgánům při rozhodování, zda napadnout legální otcovství určené prohlášením učiněným jiným mužem (viz výše odstavec 76). Za třetí, Soud přihlédl k povrchnímu způsobu, jakým vykonávaly státní orgány svou pravomoc, když se zabývaly stěžovatelovými žádostmi o napadnutí tohoto otcovství (viz výše odst. 77). Po posouzení způsobu, jakým se tyto prvky jako celek negativně dotkly stěžovatelova postavení, Soud dospívá k závěru, že i s přihlédnutím k rozsahu volné úvahy přenechané státu tento stěžovateli nezabezpečil respektování jeho rodinného života, na které má podle Úmluvy právo (Mizzi v. Malta, č. 26111/02, § 114, *mutatis mutandis*).

80. Proto byl článek 8 Úmluvy porušen.

II. Aplikace článku 41 Úmluvy

81. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„ Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

82. Z titulu morální újmy požadoval stěžovatel částku 100 000 polských zlotých (PLN) (cca 25 000 EUR) za morální utrpení a úzkost vyplývající z porušování jeho práv garantovaných Úmluvou. V tomto ohledu se stěžovatel odvolával zejména na úzkost a stres, jimiž trpěl vzhledem ke své neúspěšné snaze o to, aby bylo uznáno jeho otcovství k dítěti, vůči němuž se pokládá za biologického otce.

83. Vláda se domnívala, že uvedená částka je přemrštěná. Požadovala od Soudu, aby rozhodl, že samotný nález porušení Úmluvy je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. Alternativně pak požádala Soud, aby výši spravedlivého zadostiučinění stanovil na základě své judikatury v obdobných případech s přihlédnutím ke stavu národního hospodářství.

84. Soud se domnívá, že stěžovatel jistě utrpěl morální újmu a že by se mu spravedlivého zadostiučinění nedostalo pouhým nálezem porušení Úmluvy. S přihlédnutím k okolnostem daného případu a při ohodnocení na základě ekvity, jak vyžaduje článek 41, přiznává Soud stěžovateli z tohoto titulu částku 8000 EUR.

B. Náklady a výdaje

85. Stěžovatel, který obdržel právní pomoc od Rady Evropy v souvislosti s prezentací svého případu v řízení před Soudem, nepožadoval náhradu relevantních nákladů a výdajů.

C. Úroky z prodlení

86. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Konstatuje pěti hlasy proti dvěma, že byl porušen článek 8 Úmluvy;

2. Konstatuje pěti hlasy proti dvěma

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným v souladu s článkem 44 § 2 Úmluvy, částku 8000 EUR (osm tisíc euro) jako úhradu nákladů, převedenou na národní měnu žalovaného státu kurzem platným v den vyrovnání, plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení;

3. Zamítá jednomyslně zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 18. května 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. NIELSEN
tajemník sekce

C.L. ROZAKIS
přededa

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
19. září 2006
VĚC MATIJAŠEVIČ
(Rozsudek ve věci Matijašević v. Srbsko)

Evropský soud pro lidská práva – Druhá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci J.-P. Costa, předseda, A.B. Baka, I. Cabral Barreto, A. Mularoniová, E. Fura-Sandströmová, D. Jiočienéová, D. Popovič a dále S. Dolléová, tajemnice sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 29. srpna 2006 vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad má svůj počátek ve stížnosti (č. 23037/04) proti Unii států Srbska a Černé Hory, jejímž sukcesorem se stala Republika Srbsko (viz níže odstavce 22 - 25), předložené Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) panem Milija Matijaševićem (dále jen „stěžovatel“), v té době občanem Unie států Srbska a Černé Hory, dne 20. května 2004.

2. Stěžovatel byl zastoupen V. Beljanskim, S. Beljanskim a G. Francuskiovou, advokátky provozujícími praxi ve městě Novi Sad. Vláda Unie států Srbska a Černé Hory původně a vláda Srbska následně (dále jen „Vláda“), byla zastoupena svým zmocněncem panem S. Caričem.

3. Dne 8. června 2005 Soud rozhodl postoupit stížnost Vládě. Podle čl. 29 § 3 Úmluvy bylo rozhodnuto, že meritum stížnosti bude posouzeno spolu s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

4. Stěžovatel se narodil v roce 1976 a v současné době si odpykává trest odnětí svobody.

5. Dne 7. května 2003 byl stěžovatel zatčen a vzat do vazby vyšetřujícím soudcem Okresního soudu Novi Sad pro podezření z podvodu a z vraždy.

6. Dne 4. listopadu 2003 podala Okresní prokuratura Novi Sad obžalobu proti stěžovateli pro podvod a pro podněcování k vraždě.

7. Dne 2. dubna 2004 tříčlenný senát Okresního soudu Novi Sad prodloužil stěžovatelovu vazbu o další dva měsíce. Ve svém odůvodnění tohoto rozhodnutí se senát odvolal na předchozí stěžovatelova odsouzení a na jeho trvalé antisociální chování. Kromě toho senát výslovně prohlásil, že stěžovatel „spáchal trestné činy, které jsou předmětem tohoto trestního stíhání“, a učinil závěr, že pokud by byl stěžovatel propuštěn na svobodu, spáchal by pravděpodobně další trestné činy.

8. Dne 16. dubna 2004 se stěžovatel odvolal k Nejvyššímu soudu Srbska se žádostí, aby jeho vazba byla ukončena nebo, alternativně, aby rozhodnutí o vazbě bylo zrušeno a aby byl případ vrácen Okresnímu soudu Novi Sad k novému posouzení. Stěžovatel tvrdil, inter alia, že jelikož napadené rozhodnutí prejudikovalo výsledek neukončeného trestního řízení, křiklavě tak porušilo jeho základní právo být pokládán za nevinného „garantované zákonem o trestním řízení, Ústavou Republiky Srbsko a článkem 6 § 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod“.

9. Dne 22. dubna 2004 Nejvyšší soud Srbska odvolání zamítl, přičemž se výlučně zaměřil na předchozí trestní odsouzení pachatele a na údajné nebezpečí, že pachatel, bude-li propuštěn na svobodu, bude páchat další trestné činy. Na stěžovatelovo tvrzení ohledně presumpce nevinu Nejvyšší soud nereagoval.

10. Dne 27. května 2004 Okresní soud Novi Sad shledal stěžovatele vinným z podněcování k vraždě a odsoudil jej k trestu odnětí svobody na osm let.

11. Dne 23. září 2004 Nejvyšší soud Srbska potvrdil rozsudek Okresního soudu Novi Sad. Jak uvedl stěžovatel v separátní kauze právě projednávané před tímto Soudem (stížnost č. 31617/05), jeho advokát toto rozhodnutí obdržel dne 7. března 2005.

II. Relevantní vnitrostátní právo

A. Listina lidských práv, práv menšin a občanských svobod Unie států Srbska a Černé Hory; uveřejněna v Úředním věstníku Srbska a Černé Hory OG SCG č. 6/03

12. Články 19 a 9 § 2 Listiny stanoví toto:

Článek 19

„Každý bude pokládán za nevinného, dokud nebude dokázáno, že je vinen ze spáchání trestného činu v konečném rozsudku soudu vytvořeného zákonem.“

Článek 9 § 2

„Každý, kdo se domnívá, že některé z jeho lidských či menšinových práv garantovaných touto Listinou bylo porušeno nebo odepřeno individuálním aktem nebo jednáním státní unijní instituce nebo orgánem členského státu nebo organizací vykonávající veřejné pravomoci, má právo podat stížnost k soudu Srbska a Černé Hory, není-li v členském státu stanovena jiná právní náprava, v souladu s Ústavní listinou.“

B. Ústavní listina Unie států Srbska a Černé Hory; uveřejněna v OG SCG č.1/03

13. Relevantní část článku 46 Ústavní listiny stanoví toto:

„Soud Srbska a Černé Hory: ...

- posoudí stížnosti předložené občany v případech, kdy instituce Srbska a Černé Hory porušila jejich práva a svobody garantované Ústavní listinou, není-li stanovena jiná právní náprava; ...“

C. Ústava Republiky Srbsko; uveřejněna v Úředním věstníku Republiky Srbsko OG RS č. 1/90

14. Článek 23 § 3 této Ústavy stanoví toto:

„Nikdo nebude pokládán za vinného z trestného činu, pokud to nebude dokázáno konečným rozhodnutím soudu vytvořeného zákonem.“

D. Zákon o závazcích; uveřejněný v Úředním věstníku Socialistické Federativní Republiky Jugoslávie OG SFRJ č. 29/78, č. 39/85, č. 45/89, č. 57/89 a v Úředním věstníku Federativní Republiky Jugoslávie OG FRJ č. 31/93

15. Ustanovení § 199 a 200 Zákona o závazcích stanovila, inter alia, že každý, kdo trpěl strachem, fyzickou bolestí nebo skutečnou duševní úzkostí v důsledku porušení „osobnostních práv“ je oprávněn, v závislosti na délce trvání a intenzitě, žalovat o finanční náhradu u civilních soudů a kromě toho požadovat jinou formu nápravy, „která může být způsobilá“ poskytnout adekvátní nepeněžní zadostiučinění.

E. Zákon o soudu Srbska a Černé Hory; uveřejněný v OG SCG č. 26/03

16. Relevantní ustanovení této právní úpravy byla tato:

Sekce 62 § 1

„Stížnost občana může podat každý, kdo se domnívá, že individuální akt nebo jednání instituce Srbska a Černé Hory nebo úřadu či organizace členského státu vykonávající veřejnou pravomoc porušily lidská nebo menšinová práva, neexistuje-li jiná cesta právní nápravy nebo nebyla-li zajištěna náprava v rámci členského státu.“

Sekce 64

„Stížnost občana může být podána do tří měsíců ode dne obdržení individuálního rozhodnutí nebo pověření nebo ukončení jednání porušujícího lidské nebo menšinové právo zaručené Ústavní listinou.“

Sekce 65 § 1 a 2

„Jestliže soud nalezne, že individuální rozhodnutí nebo jednání je porušením lidského či menšinového práva garantovaného Ústavní listinou, může dané individuální rozhodnutí anulovat, zakázat pokračování takovýchto jednání nebo naříditi implementaci jiných specifických opatření a ve světle okolností každého případu naříditi odstranění všech následků pocházejících z takovýchto rozhodnutí a/nebo jednání.“

Rozhodnutí soudu vyhovující stížnosti občana bude právním základem pro žádost o náhradu nebo o odstranění jiných nežádoucích důsledků od příslušného orgánu v souladu se zákonem.“

III. Zprávy Rady Evropy

17. Ve zprávě Rady Evropy o stavu Unie Srbska a Černé Hory ze dne 30. dubna 2004 bylo uvedeno, že Soud Srbska a Černé Hory nebyl dosud ustanoven a že vytvoření takového soudu nebylo shledáno prioritou státními orgány Unie od přístupu k Úmluvě (Srbsko

a Černá Hora: Plnění závazků a povinností a implementace programu kooperace po přístupu, dokument předložený generálním sekretářem Rady Evropy, čtvrtá zpráva, únor - duben 2004, § 27).

18. V následné zprávě ze dne 13. července 2005 Rada Evropy konstatovala, že Soud Srbska a Černé Hory zahájil svou činnost v lednu 2005. Nebylo však plně zabezpečeno jeho financování. Závěrem se uvádí, že bylo zaregistrováno 200 individuálních stížností v případech porušování lidských práv, avšak že nebyla vydána žádná rozhodnutí (Srbsko a Černá Hora: Plnění závazků a povinností a implementace programu kooperace po přístupu, dokument předložený generálním sekretářem Rady Evropy, osmá zpráva, březen 2005 až červen 2005, § 14 a 44).

IV. Výhrada k článku 13 Úmluvy

19. Ve výhradě obsažené v ratifikační listině k Úmluvě a jejím Protokolům, uložené u Rady Evropy dne 3. března 2004, Vláda Státní unie Srbska a Černé Hory uvedla, že „ustanovení článku 13 se nebudou aplikovat k právním prostředkům nápravy v rámci jurisdikce Soudu Srbska a Černé Hory, dokud uvedený soud nezačne působit v souladu s články 46 až 50 Ústavní listiny Státní unie Srbska a Černé Hory“.

20. Tato výhrada byla stažena dopisem Stále mise Státní unie Srbska a Černé Hory ze dne 11. července 2005, zaregistrovaným v Sekretariátu Rady Evropy dne 15. července 2005.

V. Dopis Soudu Srbska a Černé Hory ze dne 16. ledna 2006

21. V dopise ze dne 16. ledna 2006 Soud Srbska a Černé Hory objasnil, že má nyní rozhodovat o jediném „odvolání občana“. Soud dále poukázal na to, že důvodem toho je navrhovaná změna relevantní právní úpravy upravující činnost soudu, která se v dané době zatím připravuje (stížnost č. 2361/05).

VI. Sukcese Srbska

22. Státní unie Srbska a Černé Hory ratifikovala Úmluvu dne 3. března 2004.

23. Po referendu dne 3. června 2006 vyhlásila Černá Hora svou nezávislost na Státní unii Srbska a Černé Hory, načež tento státní útvar přestal existovat včetně všech státních orgánů a včetně Soudu Srbska a Černé Hory.

24. Dne 5. června 2006 informoval prezident Srbska generálního sekretáře Rady Evropy, že Srbsko je jediným nástupnickým státem bývalé Státní unie Srbska a Černé Hory.

25. Ve svém rozhodnutí ze dne 14. června 2006 Výbor ministrů Rady Evropy vzal na vědomí inter alia: (i) že „Srbsko ... (pokračovalo) ... ve svém členství v (Státní unii) Srbsko a Černá Hora v Radě Evropy s účinností od 3. června 2006 a (ii) že zůstává stranou četných úmluv Rady Evropy podepsaných a ratifikovaných bývalou Unií států Srbska a Černé Hory, včetně Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 § 2 Úmluvy

26. Ve své stížnosti předložené dne 20. května 2004 si stěžovatel, s odvoláním na článek 6 § 2 Úmluvy, stěžoval, že během přezkoumání jeho vazby jej dne 2. dubna 2004 Okresní soud Novi Sad prohlásil vinným ještě dříve, než jeho vina byla prokázána podle zákona, a dále, že dne 22. dubna 2004 Nejvyšší soud Srbska tento „omyl“ v odvolacím řízení nenapravil. Článek 6 § 2 zní takto:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

A. Připustnost (vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků)

1. Argumenty stran

27. Vláda uvedla, že stěžovatel nevyčerpal všechny dostupné a účinné vnitrostátní opravné prostředky. Stěžovatel nepodal civilní žalobu podle ustanovení § 199 a 200 zákona o závazcích nebo „civilní stížnost“ (appeal) u Soudu Srbska a Černé Hory (viz výše odstavce 15 a 16). Dále, jelikož článek 19 Listiny lidských práv, práv menšin a občanských svobod (viz výše odstavec 12) zakotvoval presumpci neviny, spadal tento případ jasně pod jurisdikci tohoto soudu *ratione materiae*. Závěrem Vláda namítla, že zákon o Soudu Srbska a Černé Hory byl revidován a že jeho jurisdikce mohla být řádně změněna tak, že stížnosti občanů mohly být posuzovány plénem soudu namísto senáty, a dále že rozhodnutí, která by přijal v takovéto proceduře, by formálně byla spíše „rozhodnutími“ nežli „rozsudky“.

28. Stěžovatel prohlásil, že stížnost občana tvrdícího, že došlo k porušení lidských práv jednotlivce, jak uvedla Vláda, je opravným prostředkem, který není ani dostupný v jeho případě, ani účinný obecně. Stěžovatel poukázal na to, že podal svou stížnost Soudu 20. května 2004, přičemž ale Vláda přiznala, že Soud Srbska a Černé Hory nefungoval již před 7. červencem 2004. Dále, i když tento soud měl vynést jediný rozsudek ohledně stížnosti občana, Vláda již započala diskusi o změnách relevantní právní úpravy, čímž implicitně uznala jeho stávající neefektivnost. Závěrem stěžovatel uvedl, že s ohledem na relevantní vnitrostátní právo nebylo jasné, zda může být stížnost občana předložena až tehdy, když byly vyčerpány všechny ostatní opravné prostředky, nebo pouze tehdy, kdy na prvním místě takovéto opravné prostředky neexistovaly. V každém případě však neexistovala žádná judikatura, jež by v tomto ohledu poskytla nějaké vodítko.

2. Relevantní principy

29. Soud připomíná, že pravidlo vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků zakotvené v článku 35 § 1 Úmluvy zavazuje osoby, snažící se předložit svou kauzu proti státu mezinárodnímu soudnímu orgánu, aby nejdříve použily opravné prostředky upravené vnitrostátním právním řádem a tím zprostily státy povinnosti zodpovídat se před mezinárodním orgánem za svá jednání ještě před tím, než budou mít možnost záležitosti napravit podle svých vlastních právních řádů. Aby stěžovatel toto pravidlo dodržel, musí normálně použít opravné prostředky, jež jsou dostupné a postačující k tomu, aby zajistily nápravu ve vztahu k tvrzeným porušením (viz Assenov a ostatní v. Bulharsko, č. 24760/94, § 85, ECHR 1999-VIII).

30. Dále, existence takovýchto opravných prostředků musí být dostatečně jistá nejen v teorii, nýbrž i v praxi, jinak budou postrádat požadovanou přístupnost a účinnost (viz, mutatis mutandis, Van Droogenbroeck v. Belgie, rozsudek ze dne 24. června 1982, Série A č. 50, str. 30, § 54).

31. Závěrem, tam kde je dostupných několik účinných opravných prostředků, je na stěžovateli, aby si vybral, který z nich použije, aby splnil požadavky článku 35 § 1 Úmluvy (viz Airey v. Irsko, rozsudek ze dne 9. října 1979, Série A č. 32, str. 12, § 23).

3. Aplikace těchto principů na daný případ

32. Soud poznamenává, že Vláda nedokázala citovat žádné vnitrostátní případy, kdy žaloba opírající se o ustanovení § 199 a 200 Zákona o závazcích byla úspěšná v takovém případě, jako je tento případ stěžovatele. Avšak i za předpokladu, že by byl tento opravný prostředek poskytl stěžovateli nápravu, má Soud za to, že po vyčerpání účinných opravných prostředků v kontextu s jeho vazbou nebylo možné očekávat, že stěžovatel ještě navíc nastoupí další cestu „potenciální nápravy“.

33. Podání takovéto civilní žaloby za specifických okolností daného případu tudíž nebylo nutné pro to, aby byl dodržen článek 35 § 1 Úmluvy.

34. Pokud jde o podání „civilní stížnosti“ u Soudu Srbska a Černé Hory, Soud poznamenává, že dne 15. července 2005 žalovaný stát vzal zpět svou výhradu obsaženou v jeho ratifikační listině k Úmluvě. Tím podle názoru Soudu Vláda implicitně akceptovala, že před tímto datem nebylo možné řečený soud pokládat za efektivní či dokonce dosažitelný (viz výše odstavce 19-20).

35. Dále, dne 16. ledna 2006 Soud Srbska a Černé Hory sám uznal, že ještě musí rozhodnout o jediné „stížnosti občana“ tvrdícího, že bylo porušeno lidské právo jednotlivce. Kromě toho zřejmě očekával přijetí změn zákona o Soudu Srbska a Černé Hory někdy v nepředvídatelné budoucnosti (viz výše odstavec 21).

36. Závěrem, dne 3. června 2006 vyhlásila Černá Hora svou nezávislost na Unii států Srbska a Černé Hory, načež tato Unie přestala existovat, stejně jako všechny její orgány včetně Soudu Srbska a Černé Hory (viz výše odstavce 22-25).

37. Proto se Soud domnívá, že stěžovatel nebyl povinen vyčerpat opravný prostředek, který v rozhodné době nebyl dosažitelný a zůstal neúčinný až do samotného rozpadu Státní unie Srbska a Černé Hory.

4. Závěr

38. Soud dospívá k závěru, že stížnost nelze prohlásit za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků podle článku 35 § 1 Úmluvy. Proto musí být námitka Vlády zamítnuta.

39. Soud se rovněž domnívá, že stížnost nastoluje právní otázky, které jsou dostatečně závažné pro rozhodnutí závisící na posouzení merita věci, přičemž nebyl prokázán žádný jiný důvod pro prohlášení stížnosti za nepřijatelnou. Proto prohlašuje Soud stížnost za přijatelnou.

B. Meritum věci

1. Argumenty stran

40. Stěžovatel zejména uvedl, že během posuzování jeho vazby Okresní soud Novi Sad jej prohlásil za vinného dříve, než byla jeho vina prokázána podle zákona (učinil tak prohlášením, že stěžovatel „spáchal trestné činy, jež jsou předmětem tohoto stíhání“), a že 22. dubna 2004 Nejvyšší soud Srbska tento „omyl“ v odvolacím řízení nenapravitel.

41. Vláda uvedla, že napadené znění použité Okresním soudem Novi Sad je jasnou chybou či jinými slovy „nepřesnou formulací“ a že soud měl místo toho uvést, že existuje „důvodné podezření“, že stěžovatel spáchal trestné činy, z nichž byl obviněn.

42. Stěžovatel tvrdil, že odůvodnění okresního soudu nelze odbýt tím, že se jedná o pouhou chybu. Uvedl, že je zásadní rozdíl mezi tvrzením, že někdo spáchal trestný čin, a tvrzením, že je pouze v podezření, že tak učinil. V každém případě, ačkoli proti danému rozhodnutí bylo podáno dovolání k Nejvyššímu soudu, poté co bylo předloženo samotnému okresnímu soudu, žádný z těchto soudů nečinil nic pro opravu tohoto „omylu“. Naopak, Nejvyšší soud odvolání zamítl navzdory v něm obsaženým explicitním stížnostem na porušení presumpce nevin.

43. Vláda připomněla, že 27. května 2004 Okresní soud Novi Sad shledal stěžovatele vinným z navádění k vraždě a odsoudil jej k trestu odnětí svobody ve výši osmi let a tento rozsudek byl následně potvrzen Nejvyšším soudem v odvolacím řízení. Z toho Vláda vyvodila, že za těchto okolností nebyl článek 6 § 2 Úmluvy porušen, a v tomto smyslu citovala rozsudky ve věcech Philips v. Spojené království, č. 41087/98, ECHR 2001-VII a Engel a ostatní v. Nizozemsko, rozsudek ze dne 8. června 1976, Série A č. 22.

44. Stěžovatel zdůraznil, že pozdější odsouzení nemůže zrušit původní právo osoby na presumpci nevinny.

2. Relevantní principy

45. Soud připomíná, že presumpce nevinny zakotvená v článku 6 § 2 bude porušena, jestliže soudní rozhodnutí nebo prohlášení úřední osoby o osobě obviněné z trestného činu bude odrážet názor, že tato osoba je vinna, ještě před tím, než byla její vina prokázána podle zákona. Při neexistenci formálního nálezu postačí, když existuje nějaké odůvodnění, z něhož vyplývá, že soud nebo daná úřední osoba pokládá obviněného za vinného, přičemž předčasné vyjádření takového názoru samotným soudem bude nevyhnutelně v rozporu s uvedenou presumpcí (viz, mimo jiné, *Deweer v. Belgie*, rozsudek ze dne 27. února 1980, Série A č. 35, str. 30. § 56; *Minelli v. Švýcarsko*, rozsudek ze dne 25. března 1983, Série A č. 62, § 27, 30 a 37; *Allenet de Ribemont v. Francie*, rozsudek ze dne 10. února 1995, Série A č. 308, str. 16, § 35-36; *Karakas a Yesilirmak v. Turecko*, č. 43925/985, § 49, 28. června 2005).

46. Článek 6 § 2 upravuje trestní řízení jako jeden celek, „bez ohledu na výsledek trestního stíhání“ (viz *Minelli*, citováno výše, § 30). Jakmile však byl obviněný shledán vinným, přestává se v zásadě vztahovat na všechna tvrzení učiněná během následujícího postupu při trestání (viz *Phillips a Engel a ostatní*, obojí citováno výše).

3. Aplikace těchto principů na daný případ

47. Z hlediska faktických okolností daného případu, jakož i výše citované judikatury, Soud nalézá, že Okresní soud Novi Sad ve svém rozhodnutí ze dne 2. dubna 2004 vyslovil stěžovatelu vinu ještě před tím, než byla prokázána podle zákona, a navíc dne 22. dubna 2004 Nejvyšší soud Srbska tento „omyl“ v odvolacím řízení nenapravitel.

48. Pokud jde o tvrzení Vlády, že napadené slovní spojení Okresního soudu Novi Sad bylo zjevnou chybou, a to „nepřesnou formulací“, Soud souhlasí se stěžovatelem, že je zásadní rozdíl mezi prohlášením, že někdo je pouze podezírán, že spáchal trestný čin, a jasným prohlášením, že osoba spáchala daný trestný čin.

49. Skutečnost, že stěžovatel byl nakonec shledán vinným a odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši osmi let, nemůže zrušit původní právo stěžovatele být pokládán za nevinného, dokud nebude podle zákona prokázáno, že je vinný. Jak se opakovaně uvádí v judikatuře tohoto Soudu, článek 6 § 2 upravuje trestní řízení jako jeden celek, „bez ohledu na výsledek trestního stíhání“ (viz výše odstavec 46).

50. Závěrem, Soud se domnívá, že se tento případ, kdy napadené prohlášení bylo učiněno v kontextu s vazbou, jasně odlišuje od případů *Phillips a Engel*, na něž se odvolávala Vláda (viz výše odstavec 46).

51. V souladu s tím, co bylo uvedeno výše, byl porušen článek 6 § 2 Úmluvy.

II. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

52. Poté co stěžovatel předložil svou stížnost dne 20. května 2004, si stěžovatel ještě stěžoval, a to poprvé, ve svém podání ze dne 28. října 2005, že jeden ze soudců, který jej shledal vinným na okresním soudu dne 2. dubna 2004, byl rovněž členem trestního senátu tohoto soudu, který jej odsoudil 27. května 2004. Stěžovatel tvrdil, že porušení jeho práva na to, aby byl pokládán za nevinného, se tím stalo ještě závažnějším a že tak byla zpochybněna spravedlivost trestního řízení vedeného proti němu.

53. Soud konstatoval, ve prospěch stěžovatele, že tato stížnost by mohla dát vzniknout separátnímu problému z hlediska článku 6 § 1. Jelikož však stěžovatelův advokát obdržel rozhodnutí Nejvyššího soudu Srbska dne 7. března 2005 (viz výše odstavec 11), je tato stížnost podána opožděně ve smyslu článku 35 § 1 Úmluvy, takže musí být zamítnuta podle článku 35 § 1 a 4.

III. Aplikace článku 41 Úmluvy

54. Článek 41 Úmluvy stanoví toto:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

55. Stěžovatel požadoval 50 000 EUR (padesát tisíc euro) jako náhradu morální újmy, kterou utrpěl v důsledku porušení jeho práva na spravedlivý proces, jakož i práva na to být pokládán za nevinného, dokud mu nebude vina prokázána, což mu zaručuje článek 6 § 1 a 2.

56. Vláda uvedla, že to shledává „zjevně nepodloženým“, a odmítla se k tomu dále vyjadřovat.

57. Za okolností daného případu se Soud domnívá, že nález porušení článku 6 § 2 Úmluvy je sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním, pokud jde o kompenzaci požadovanou z tohoto titulu (viz, *mutatis mutandis*, *Lavents v. Lotyšsko*, č. 58442/00, 28. listopadu 2002).

B. Náklady

58. Stěžovatel dále požadoval celkovou částku 662 EUR jako náhradu nákladů na jeho právní zastoupení před tímto Soudem.

59. Vláda uvedla, že to shledává „zjevně nepodloženým“, a odmítla se k tomu dále vyjadřovat.

60. Stěžovatel předložil Soudu přesnou kalkulaci těchto nákladů podle jednotlivých položek, a to zcela v souladu s „Tarifem pro odměnu advokáta“ ve znění z roku 2004 a publikovaným v OG SCG č. 58/04.

61. Soud má tudíž za to, že tyto náklady byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou co do jejich výše přiměřené. Proto Soud vyhovuje plně požadavku na 662 EUR.

C. Úroky z prodlení

62. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje stížnost podle článku 6 § 2 Úmluvy za přípustnou a zbývající část stížnosti za nepřípustnou;

2. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 2 Úmluvy;

3. Konstatuje, že nález porušení je sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučením za morální újmu utrpěnou stěžovatelem.

4. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným v souladu s článkem 44 § 2 Úmluvy, částku 662 EUR (šest set šedesát dva euro) jako úhradu nákladů, převedenou na národní měnu žalovaného státu kurzem platným v den vyrovnání, plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 19. září 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉOVÁ
tajemnice sekce

J.-P. COSTA
předseda